

Euskal Ederti Gaiak

Azkenengo urteotan ez naz asko arduratu edertiaren bideak zelan eta nundik doiazan jakiten. Ezta gure Euskalerriko edertilarien bide barrien barri be ez dakit asko. Esateko erakusketarik be ez dot ikusi. Zer edo zer bai, baiña gitxi, oso gitxi. Ez dira alperrik joan ogei urte. Llano Gorostizaren liburua bai, ori irakurri dot. Bengoetxearen saioa noz agertuko dan be aspaldian nago zai. Museu batzuk be ikusi dodaz, alakoren batean. Batez be Regoyosen lauko-oialai begira egon naz iñoz, erea euki dodan bakoitzean.

Donostiako erakusketaetako gela batean sartu nintzan, egun asko ez dala. Arexetarako emon eustan buruak orduan, eta ez nintzan damutu, egin nebana egiteagaz. Aspaldiko urteetako ordez, estutasun barik egin neban ikustaldia, oso patxaran. Ez nebazan idatziko onek illarok, egon ziur, ostantzean.

Donostiar gazte biren laukoak ikusi nebazan: H. Mendizabalenak, eta Muruarenak. Irudibako gaiak pintatzen dabeezenetarikoak izango zireala uste neban nik; baiña ez, ez dira olakoak.

Koloretasun aberatsekoa da H. Mendizabalen egitamua, batez be urdinabar argietan eta orri-koloretasunen mailla ugarietan. Oraindiñoko zeatz mugatuta ikusten ez bada be, bide erdi batean doiala (ez diñot gero egon dagoanik, badoiala baiño) irudi-bidezkotik bereziko ezeren-antzbakoaren arteruntza, etxura bageko irudi-antzera tajutua.

Paraje-oial batzuetan (Donostiako kaiaurrean dagozan etxe jatorrak, edo ondarrateko zubiak esaterako) indardun urtentasunagaz jan-

tziten jakin dau, eta gure itxasoaldeko zeru-egotaro busti-urdintsua tajatzen be eztau ganora urria erakutsi.

Garbi ikusten da noruntza doian H. Mendizabal. Eta au galde-tuko neuke nik, ezeren antzbako laukoen aurrean: euskal-arimaren sendimendurik oartzen ete-dabeen pintatze orduan, edo ikusten ete-dabeen pintatze-tamuan. Baietz diñoiela, entzun dot. Olan bada, nun ikusi leike euskalduntasuna, euskal edertiaren arimea eta barrena? Eukingo dau eukin nortasun ori. Ezteukat orren ganean zalantzarik. Baiña nun eta zelako gauzetan da ezagun edo agertzen da ezau-garria?

Zer esango ete-leuke Barojak gaur gure edertilarien bide gogor barriak ikusita? Berak *El Arte* izeneko irakurgai laburrean esan eban-
zanakin geldituko ete-leitzake gaur, beti egizaletzat euki dogun Itzea-
ko bizarzuridun aguramutilla?

Regoyosek ekarri euskun kanpoko orduko pintatze-tamu barria-
rekin, Regoyos bera asi zan emengo gure parajearen barrusakon billa,
eta aurkitu be bai, aurkitu eban pintatzeko para nabarituia, pintatzeko
egotaldi aundirik artu barik, ekiñen puruz gure zeru, laiño, itxaso,
mendi, baso eta bazter guztietatik ziar, zintzotasunez eta prantzis-
kotar-apaltasun osoagaz.

Berez berez etorri zan gero euskal edertilariantzako emengo erara
adierazteko modu bizia. Gaurko bide barrietaruntza doiazanak be
aurkituko ete-dabe benetako euskal adieraztasun barriren bat?

* * *

Iturri zarretako jatortasunetik jatorkola dirudi Muruari etorria
ta pintatzeko biotz-eragiña. Zer-ikusirik ete-dauko Muruaren pintatze-
tankerako samurraldiak Oteizak diñoanagaz Viglioneri egin deutson
erantzuneko «El artista pensante» izeneko atalean? Murua euskaldun
osoa dalako diñot au. Euskalduna eta baserriko semea. Autortu bea-
rrean nago, Oteizak atal orretan diñozan gauzok darabildazala biraka
buruan aldikada onetan eta ez deusteela edozelako dardarea emon
biotzean eta gogoan. Gitxienez Amielegaz nator gaur, onek Murua-
ren laukook ikusita: biotzaren egoera bat dala lurralde-bazter bat
ikustea, diñoanean.

Dana bere buruz egin ezpadau be (Guardaminoren ikasle izanikoa dala uste dot Altzako baserritar-seme au) berezko jabetasun bategaz erakutsi dau bere eredu tankerea. Euskal parajeen aurrean pintatzen ekin eta ekin, berez berez etorri jako barruko ertilarien grifñaldia aditzen emoteko bidea: zolitasunagaz eta egokitasunez erakutsi dau, erakutsi be.

Paraje urdinabar zalea da sarritan: itxasoaldeko bazterrak edo Goierrri-aldeko mendien aurrean. Orretariko oial bateri begira nengoala, Orixeren *Euskaldunak*-entzako apainburu-edergarri imini lei-keala, etorri jatan burura. Izan be, zer da gero izan euskal-poema aundi ori, Euskal Ama Lurraren poemia baiño? Urdinabarrezko ikus-garria, olerki-zoragarritasunez beterik, baserriak solo-landa bigunen erdian, negu gorriko mendi-billospeetan, eguzkirik ez eta laiñoa urri-ñetako mendi-ertzetan...

Eztaukola bere biotz-arimarik esango dogu gero, jaio garean Ama-Lurrak? Edo beintzat ertilariak emoten badeutso bere biotz-arimea ikustaldiari pintatze orduan bardin da. Amielek errazoia? Eztakit ba, negarrik egingo ez ete-leukean Barojaren lumeak, paraje-oial au ikusita!

Eztot uste guzurrean dabillenik Murua. Eztot uste adarra sartzten etorri jakunik. Zintzotasunez dabillelako egin dau, esaten nabillen oial au, ain begiko egin jatan lauko au. Euskaldun euskalduna izan bera, Murua, eta euskal arimeagaz ikusi dau Gipuzkoako bazterra.

Bide onetatik beti aurrerantza ikustea gure neuke pintatzaillle gazte jator au.

OZERINJAUREGI.

1967. Udaran.

